ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
F. G. JACOBS
της 20ής Μαρτίου 2003 [1]

1. Η παρούσα υπόθεση αφορά αίτηση αναιρέσεως κατά αποφάσεως του Πρωτοδικείου [2] με την οποία απορρίφθηκε προσφυγή της Christina Kik κατά του Γραφείου Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) (στο εξής: Γραφείο) με την οποία η προσφεύγουσα επιδίωξε να προκαλέσει συζήτηση σχετικά με τους κανόνες που διέπουν το γλωσσικό καθεστώς στο Γραφείο.

Εφαρμοστέα νομοθεσία

2. Στο άρθρο 290 ΕΚ (πρώην άρθρο 217 της Συνθήκης ΕΚ) ορίζεται ότι:

«Το γλωσσικό καθεστώς των Οργάνων της Κοινότητας ορίζεται από το Συμβούλιο ομοφώνως, με την επιφύλαξη του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου» [3].

3. Βάση του κανονισμού 1 του Συμβουλίου, της 15ης Απριλίου 1958, περί καθορισμού του γλωσσικού καθεστώτος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας [4] αποτέλεσε το σημερινό άρθρο 290 ΕΚ. Στο προοίμιο του κανονισμού αναφέρονται τα εξής:

«έχοντας υπόψη το άρθρο 217 της Συνθήκης, σύμφωνα με το οποίο το γλωσσικό καθεστώς των Οργάνων της Κοινότητας ορίζεται από το Συμβούλιο ομοφώνως, με την επιφύλαξη του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.»

4. Στο άρθρο 1 του κανονισμού 1 ως έχει σήμερα ορίζεται ότι:

«Οι επίσημες γλώσσες και οι γλώσσες εργασίας των Οργάνων της Κοινότητας είναι η δανική, η ολλανδική, η αγγλική, η φινλανδική, η γαλλική, η γερμανική, η ελληνική, η ιταλική, η πορτογαλική, η ισπανική και η σουηδική.»

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 — Απόφαση της 12ης Ιουλίου 2001, Τ-120/99, Kik κατά ΓΕΕΑ (Συλλογή 2001, σ. II-2235).

3 — Το άρθρο 290 τροποποιήθηκε με τη Συνθήκη της Νίκαιας, με αποτέλεσμα να αναφέρεται στον Οργανισμό αντί για τον Κανονισμό Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

4 — ΕΕ ειδ. έκδ. 01/001, σ. 14· όπως τροποποιήθηκε με τις διάφορες συνθήκες προσχωρήσεως, με πλέον πρόσφατη την πράξη περί των όρων προσχωρήσεως της Δημοκρατίας της Αυστρίας, της Δημοκρατίας της Φινλανδίας και του Βασιλείου της Σουηδίας και των προσαρμογών των συνθηκών επί των οποίων βασίζεται η Ένωση (ΕΕ 1994, C 241, σ. 21), την οποία ακολούθησε η απόφαση 95/1/ΕΚ, Ευρατόμ, ΕΚΑΧ του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της 1ης Ιανουαρίου 1995, για την προσαρμογή των πράξεων προσχωρήσεως νέων κρατών μελών στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ L 1, σ. 1).

5. Στο άρθρο 2 του κανονισμού 1 ορίζεται ότι:

«Τα έγγραφα τα οποία απευθύνονται προς τα Όργανα της Κοινότητας από κράτος μέλος ή πρόσωπο που υπάγεται στη δικαιοδοσία κράτους μέλους συντάσσονται σε μία από τις επίσημες γλώσσες κατ' επιλογήν του αποστολέα. Η απάντηση συντάσσεται στην ίδια γλώσσα.»

6. Στο άρθρο 5 ορίζεται ότι η *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* (νυν, *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*) εκδίδεται στις έντεκα επίσημες γλώσσες.

7. Το Γραφείο ιδρύθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 40/94 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1993, για το κοινοτικό σήμα [5] (στο εξής: κανονισμός ή κανονισμός 40/94).

8. Στην ενδέκατη αιτιολογική σκέψη του προοιμίου του κανονισμού αναφέρονται τα εξής:

«[...] το δίκαιο των σημάτων το οποίο θεσπίζει ο παρών κανονισμός απαιτεί, για κάθε σήμα, τη λήψη διοικητικών εκτελεστικών μέτρων σε κοινοτικό επίπεδο· [...] κατά συνέπεια, είναι απαραίτητο, ενώ θα διατηρηθεί η υπάρχουσα διάρθρωση των Οργάνων της Κοινότητας και η ισορροπία των εξουσιών, να συσταθεί ένα Γραφείο Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα), ανεξάρτητο σε τεχνικό επίπεδο, το οποίο να έχει επαρκή νομική, διοικητική και οικονομική αυτονομία· [...] προς τον σκοπό αυτό είναι αναγκαίο και σκόπιμο να του αποδοθεί ο χαρακτήρας κοινοτικού οργανισμού, ο οποίος να έχει τη νομική προσωπικότητα και να ασκεί τις εκτελεστικές εξουσίες που του παρέχει ο παρών κανονισμός, στα πλαίσια του κοινοτικού δικαίου και χωρίς να θίγονται οι αρμοδιότητες που ασκούν τα Όργανα της Κοινότητας.»

9. Η χρήση των γλωσσών στις διαδικασίες ενώπιον του Γραφείου διέπεται από το άρθρο 115 του κανονισμού. Στο εν λόγω άρθρο προβλέπονται τα εξής:

«1. Οι αιτήσεις κοινοτικού σήματος κατατίθενται σε μία από τις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

2. Οι γλώσσες του Γραφείου είναι η αγγλική, η γαλλική, η γερμανική, η ισπανική και η ιταλική.

3. Ο καταθέτης δηλώνει και μια δεύτερη γλώσσα που είναι γλώσσα του Γραφείου, την

5 — ΕΕ 1994, L 11, σ. 1.

οποία δέχεται ως πιθανή γλώσσα διαδικασίας σε διαδικασίες ανακοπής, έκπτωσης και ακυρότητας.

Εάν η γλώσσα στην οποία κατατέθηκε η αίτηση δεν είναι μία από τις γλώσσες του Γραφείου, το Γραφείο φροντίζει να εξασφαλίσει τη μετάφραση της αίτησης, όπως περιγράφεται στο άρθρο 26, παράγραφος 1, στη γλώσσα που υπέδειξε ο καταθέτης.

4. Εάν ο καταθέτης κοινοτικού σήματος είναι ο μοναδικός διάδικος στις διαδικασίες ενώπιον του Γραφείου, τότε ως γλώσσα διαδικασίας χρησιμοποιείται η γλώσσα στην οποία κατατέθηκε η αίτηση κοινοτικού σήματος. Εάν η αίτηση έχει γίνει σε γλώσσα άλλη από τις γλώσσες του Γραφείου, τότε το Γραφείο μπορεί να επικοινωνεί εγγράφως με τον καταθέτη στη δεύτερη γλώσσα την οποία υπέδειξε αυτός στην αίτησή του.

5. Η πράξη ανακοπής και η αίτηση έκπτωσης ή ακυρότητας κατατίθεται σε μία από τις γλώσσες του Γραφείου.

6. Εάν η γλώσσα που επιλέγεται, σύμφωνα με την παράγραφο 5, για την πράξη της ανακοπής ή την έκπτωση έκπτωσης ή ακυρότητας είναι η γλώσσα της αίτησης σήματος ή η δεύτερη γλώσσα που αναφέρθηκε κατά την κατάθεση της εν λόγω αίτησης, τότε η γλώσσα διαδικασίας θα είναι αυτή η γλώσσα.

Εάν η γλώσσα που επιλέγεται, σύμφωνα με την παράγραφο 5, για την πράξη ανακοπής, την αίτηση έκπτωσης ή ακυρότητας, δεν είναι ούτε η γλώσσα της αίτησης του σήματος ούτε η δεύτερη γλώσσα που αναφέρθηκε κατά την κατάθεση της αίτησης αυτής, τότε ο ανακόπτων ή ο αιτούμενος την έκπτωση ή την ακυρότητα υποχρεούται να υποβάλλει, ιδία δαπάνη, μετάφραση του εγγράφου του είτε στη γλώσσα της αίτησης σήματος, υπό τον όρο ότι αυτή είναι μια γλώσσα του Γραφείου, είτε στη δεύτερη γλώσσα που αναφέρθηκε κατά την κατάθεση της αίτησης σήματος. Η μετάφραση υποβάλλεται εντός της προθεσμίας που ορίζεται στον εκτελεστικό κανονισμό. Επομένως, η γλώσσα διαδικασίας θα είναι η γλώσσα αυτής της μετάφρασης.

7. Στις διαδικασίες ανακοπής, ακυρότητας, έκπτωσης και προσφυγής, τα μέρη μπορούν να συμφωνήσουν να χρησιμοποιηθεί ως γλώσσα διαδικασίας μια άλλη επίσημη γλώσσα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.»

10. Στον κανόνα 1, παράγραφος 1, στοιχείο ι', του άρθρου 1 του κανονισμού (ΕΚ) 2868/95 της Επιτροπής, της 13ης Δεκεμβρίου 1995, περί της εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) 40/94 [6], επαναλαμβάνεται ο κανόνας του άρθρου 115, παράγραφος 3, του κανονισμού 40/94, σύμφωνα με τον οποίο στην αίτηση για καταχώριση πρέπει να γίνεται μνεία και της «δεύτερης γλώσσας».

6 — ΕΕ 1995, L 303, σ. 1.

Ιστορικό της διαφοράς

11. Στις 15 Μαΐου 1996, η προσφεύγουσα, η οποία είναι δικηγόρος και εντεταλμένη διαχειρίστρια σημάτων στις Κάτω Χώρες και εργάζεται σε γραφείο που ειδικεύεται σε ζητήματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας, υπέβαλε στο Γραφείο, με βάση τον κανονισμό, αίτηση για την καταχώριση κοινοτικού σήματος. Το σήμα του οποίου ζητήθηκε η καταχώριση συνίστατο στη λέξη KIK. Στην αίτησή της, η οποία είχε συνταχθεί στην ολλανδική γλώσσα, η προσφεύγουσα δήλωσε ως «δεύτερη γλώσσα» τα ολλανδικά.

12. Με απόφαση της 20ής Μαρτίου 1998, το Γραφείο απέρριψε την αίτηση με την αιτιολογία ότι δεν επληρούτο μια τυπική προϋπόθεση που συνίσταται στην αναγραφή εκ μέρους του αιτούντος της αγγλικής, της γαλλικής, της γερμανικής, της ιταλικής ή της ισπανικής γλώσσας ως «δεύτερης γλώσσας». Η αιτούσα άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ισχυριζόμενη, μεταξύ άλλων, ότι η απορριπτική απόφαση ήταν παράνομη, καθόσον στηριζόταν σε παράνομη κανονιστική ρύθμιση. Το συμβούλιο προσφυγών του Γραφείου απέρριψε την προσφυγή με απόφαση της 19ης Μαρτίου 1999 (στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση), με την αιτιολογία ότι, εφόσον η προσφεύγουσα είχε δηλώσεις ως «δεύτερη γλώσσα» την ίδια γλώσσα που χρησιμοποιήθηκε για την κατάθεση της αιτήσως καταχωρίσεως, η εν λόγω αίτηση ήταν παράτυπη, τούτο δε ανεξάρτητα από την άλλη παρατυπία της προσφεύγουσας, που συνίστατο στο ότι δεν δήλωσε ως «δεύτερη γλώσσα» μία από τις πέντε γλώσσες του Γραφείου. Στην προσβαλλόμενη απόφαση το τμήμα προσφυγών εξέθετε επίσης ότι το Γραφείο, στο οποίο υπάγεται και το οικείο τμήμα προσφυγών, δεν μπορεί παρά να εφαρμόσει τον κανονισμό, ακόμη και στην περίπτωση που έχει τη γνώμη ότι ο κανονισμός αυτός δεν είναι σύμφωνος με διατάξεις του πρωτογενούς κοινοτικού δικαίου.

13. Η αιτούσα άσκησε προσφυγή ενώπιον του Πρωτοδικείου ζητώντας την ακύρωση ή αναθεώρηση της προσβαλλομένης αποφάσεως, ισχυριζόμενη ότι το Γραφείο παραβίασε την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων του άρθρου 12 ΕΚ, κυρίως επειδή δεν έκρινε ανίσχυρο το άρθρο 115 του κανονισμού και τον κανόνα 1, παράγραφος 1, στοιχείο ι', του άρθρου 1 του κανονισμού 2868/95 ως διατάξεις συνεπαγόμενες διακρίσεις που αντίκεινται στο άρθρο 12 ΕΚ και στο άρθρο 1 του κανονισμού 1, επικουρικώς δε επειδή η προσβαλλόμενη απόφαση δέχθηκε ότι η δεύτερη γλώσσα έπρεπε να είναι μία από τις γλώσσες του Γραφείου. Η Ελληνική Δημοκρατία παρενέβη υπέρ της προσφεύγουσας· το Συμβούλιο και το Βασίλειο της Ισπανίας παρενέβη υπέρ του Γραφείου.

Η απόφαση του Πρωτοδικείου

14. Το Πρωτοδικείο εξέτασε, καταρχάς, την προβληθείσα από το Γραφείο ένσταση απαραδέκτου του ισχυρισμού ότι το άρθρο 115, παράγραφος 3, του κανονισμού — στο οποίο στηρίχθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση — έπασχε έλλειψη νομιμότητας. Το Γραφείο υποστήριξε ότι, ακόμη και αν το Πρωτοδικείο δεχόταν ότι ο περιορισμός των γλωσσικών επιλογών του άρθρου 115 είναι παράνομος, τούτο δεν θα μπορούσε να οδηγήσει σε ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως, καθότι το Γρα-

φείο δεν απέρριψε την αίτηση καταχωρίσεως της προσφεύγουσας επειδή αυτή δεν δήλωσε ως «δεύτερη γλώσσα» μία από τις γλώσσες του Γραφείου, αλλά επειδή δεν επέλεξε καν μια «δεύτερη γλώσσα». Επομένως, ο προβαλλόμενος λόγος ελλείψεως νομιμότητας ήταν απαράδεκτος, επειδή δεν υφίστατο νομική σχέση μεταξύ της προσβαλλομένης αποφάσεως και της διατάξεως για την οποία προβλήθηκε ένσταση ελλείψεως νομιμότητας.

15. Το Πρωτοδικείο απέρριψε τον ισχυρισμό αυτό, δεχόμενο ότι άμεση βάση της αποφάσεως του τμήματος προσφυγών ήταν η νομιμότητα του κανόνα του άρθρου 115, παράγραφος 3, του κανονισμού, κατά τον οποίο ο αιτών πρέπει να δέχεται ότι δεν έχει αυτομάτως το δικαίωμα να μετέχει σε όλες τις ενώπιον του Γραφείου διαδικασίες στη γλώσσα της αιτήσεώς του, ενώ με την προβληθείσα από την προσφεύγουσα ένσταση ελλείψεως νομιμότητας αμφισβητείται η νομιμότητα αυτού ακριβώς του κανόνα. Το Πρωτοδικείο ολοκλήρωσε το σκεπτικό του σχετικά με την ένσταση απαραδέκτου δεχόμενο τα εξής:

«32 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι είναι παραδεκτή η ένσταση ελλείψεως νομιμότητας που προβάλλει η προσφεύγουσα προς στήριξη της προσφυγής της με αίτημα την ακύρωση ή την αναθεώρηση της προσβαλλομένης αποφάσεως, καθόσον η ένσταση αυτή αφορά την υποχρέωση την οποία επιβάλλει το άρθρο 115, παράγραφος 3, του κανονισμού 40/94 και το άρθρο 1, κανόνας 1, παράγραφος 1, στοιχείο ι', του κανονισμού 2868/95. Στο πλαίσιο αυτό, ο σκοπός της ενστάσεως ελλείψεως νομιμότητας καλύπτει και την υποχρέωση που επιβάλλουν οι ως άνω διατάξεις, όπως διευκρινίζεται, όσον αφορά την έκταση και τα έννομα αποτελέσματά της, από ορισμένες άλλες παραγράφους του άρθρου 115 του κανονισμού 40/94.

33 Αντιθέτως, καθόσον η προβαλλόμενη από την προσφεύγουσα ένσταση ελλείψεως νομιμότητας αφορά τις λοιπές διατάξεις του άρθρου 115 του κανονισμού 40/94, είναι απαράδεκτη. Πράγματι, οι διατάξεις που περιέχει το υπόλοιπο κείμενο του άρθρου 115 ουδόλως αποτελούν έρεισμα της προσβαλλομένης αποφάσεως, καθόσον η απόφαση αυτή αφορούσε αποκλειστικά μια αίτηση καταχωρίσεως και την υποχρέωση του αιτούντος να δηλώσει και μια δεύτερη γλώσσα, την οποία αποδέχεται ως ενδεχόμενη γλώσσα διαδικασίας για τις διαδικασίες ανακοπής, εκπτώσεως και ακυρότητας που μπορούν να κινηθούν έναντι αυτού.»

16. Επί της ουσίας, το Πρωτοδικείο εξέτασε την προσφυγή ως βασιζόμενη σε ένα μόνο λόγο ακυρώσεως, ήτοι την παραβίαση της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων του άρθρου 12 ΕΚ.

17. Επισήμανε, καταρχάς, ότι, σε αντίθεση με τα προβληθέντα από την προσφεύγουσα, ο εξεταστής και το τμήμα προσφυγών δεν είχαν αρμοδιότητα να αποφασίσουν τη μη εφαρμογή του κανόνα του άρθρου 115, παράγραφος 3, του κανονισμού και του άρθρου 1, κανόνας 1, παράγραφος 1, στοιχείο ι', του κανονισμού 2868/95.

18. Όσον αφορά την προβαλλόμενη αντινομία μεταξύ του άρθρου 115 του κανονισμού 40/94 αφενός και του άρθρου 12 ΕΚ αφετέρου, σε συνδυασμό με το άρθρο 1 του κανονισμού 1, αφετέρου, το Πρωτοδικείο είπε τα εξής:

«[...] ο κανονισμός 1 δεν είναι παρά μία πράξη του παραγώγου δικαίου, που έχει ως νομική βάση το άρθρο 217 της Συνθήκης. Το να υποστηρίζεται, όπως πράττει η προσφεύγουσα, ότι ο κανονισμός 1 εκφράζει ακριβώς μια αρχή του κοινοτικού δικαίου της ισοτιμίας των γλωσσών, από την οποία δεν επιτρέπεται παρέκκλιση ούτε καν με μεταγενέστερο κανονισμό του Συμβουλίου, ισοδυναμεί με άγνοια της φύσεώς του ως κανόνα του παραγώγου δικαίου. Δεύτερον, πρέπει να σημειωθεί ότι τα κράτη μέλη δεν καθόρισαν με τη Συνθήκη ένα γλωσσικό καθεστώς για τα θεσμικά και τα άλλα όργανα της Κοινότητας, αλλά ότι το άρθρο 217 της Συνθήκης παρέχει τη δυνατότητα στο Συμβούλιο, αποφασίζον με ομοφωνία, να καθορίσει και να τροποποιήσει το γλωσσικό καθεστώς των οργάνων και να προβλέψει διαφορετικά γλωσσικά καθεστώτα. Το ως άνω άρθρο δεν προβλέπει ότι, άπαξ το σύστημα αυτό θεσπίστηκε από το Συμβούλιο, δεν μπορεί να τροποποιηθεί ακολούθως. Επομένως, το εισαγόμενο με τον κανονισμό 1 γλωσσικό καθεστώς δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι επέχει θέση αρχής του κοινοτικού δικαίου.» [7].

19. Στη συνέχεια, το Πρωτοδικείο δέχθηκε ότι:

«60 Όσον αφορά την υποχρέωση την οποία επιβάλλει στον αιτούντα την καταχώριση κοινοτικού σήματος το άρθρο 115, παράγραφος 3, του κανονισμού 40/94, καθώς και το άρθρο 1, κανόνας 1, παράγραφος 1, στοιχείο ι', του κανονισμού 2868/95, ότι δηλαδή οφείλει να δηλώσει 'μια δεύτερη γλώσσα που είναι γλώσσα του Γραφείου την οποία δέχεται ως πιθανή γλώσσα διαδικασίας σε διαδικασίες ανακοπής, έκπτωσης και ακυρότητας', προκύπτει ότι, σε αντίθεση με τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας και της Ελληνικής Κυβερνήσεως, η υποχρέωση αυτή ουδόλως προσβάλλει την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων.

61 Καταρχάς, όπως προκύπτει από το γράμμα του άρθρου 115, παράγραφος 3, του κανονισμού 40/94, με τη δήλωση μιας δεύτερης γλώσσας, ο αιτών δεν δέχεται την ενδεχόμενη χρήση της γλώσσας αυτής ως γλώσσας διαδικασίας παρά μόνον όσον αφορά τις διαδικασίες ανακοπής, εκπτώσεως και ακυρότητας. Επομένως, όπως εξάλλου τούτο επιρρωννύεται από το άρθρο 115, παράγραφος 4, πρώτη φράση, του κανονισμού 40/94, εφόσον ο αιτών είναι ο μοναδικός διάδικος στις ενώπιον του Γραφείου διαδικασίες, η γλώσσα που χρησιμοποιήθηκε για την κατάθεση της αιτήσεως καταχωρίσεως κοινοτικού σήματος είναι η γλώσσα διαδικασίας. Κατά συνέπεια στις εν λόγω διαδικασίες, ο κανονισμός 40/94 ουδόλως συνεπάγεται αυτός καθαυτός διαφορετική μεταχείριση των γλωσσών, δεδομένου ότι εξασφαλίζει ακριβώς τη χρήση της γλώσσας καταθέσεως της σχετικής αιτήσεως ως γλώσσας διαδικασίας, επομένως, ως γλώσσα στην οποία πρέπει να συντάσσονται οι έχουσες αποφασιστικό χαρακτήρα πράξεις της διαδικασίας.

7 — Σκέψη 58 της αποφάσεως.

62 Στη συνέχεια, καθόσον το άρθρο 115, παράγραφος 3, του κανονισμού 40/94 επιβάλλει στον αιτούντα να δηλώσει μια δεύτερη γλώσσα, με σκοπό την ενδεχόμενη χρησιμοποίησή της ως γλώσσας διαδικασίας για τις διαδικασίες ανακοπής, εκπτώσεως και ακυρότητας, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ο κανόνας αυτός θεσπίστηκε για να επιτευχθεί ο θεμιτός σκοπός της εξευρέσεως λύσεως ως προς τη χρήση των γλωσσών για τις περιπτώσεις στις οποίες διεξάγεται διαδικασία ανακοπής, εκπτώσεως ή ακυρότητας μεταξύ διαδίκων οι οποίοι δεν προτιμούν την ίδια γλώσσα και δεν συμφωνούν μεταξύ τους για το ποια θα είναι η γλώσσα της διαδικασίας. Σχετικά με το τελευταίο αυτό ζήτημα, πρέπει να σημειωθεί ότι, δυνάμει του άρθρου 115, παράγραφος 7, του κανονισμού 40/94, οι διάδικοι στις διαδικασίες ανακοπής, εκπτώσεως και ακυρότητας μπορούν να ορίζουν, κατόπιν κοινής συμφωνίας, οποιαδήποτε από τις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ως γλώσσα διαδικασίας, δυνατότητα της οποίας μπορούν να κάνουν χρήση, ιδίως, οι διάδικοι των οποίων η προτιμώμενη γλώσσα είναι η ίδια.

63 Πρέπει να θεωρηθεί ότι το Συμβούλιο, έχοντας ως σκοπό τον προσδιορισμό της γλώσσας διαδικασίας ελλείψει συμφωνίας μεταξύ των διαδίκων που δεν έχουν την ίδια προτιμώμενη γλώσσα, έστω και αν επεφύλαξε διαφορετική μεταχείριση στις επίσημες γλώσσες της Κοινότητας προέβη σε πρόσφορη και σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας επιλογή. Αφενός, το άρθρο 115, παράγραφος 3, του κανονισμού 40/94 δίδει τη δυνατότητα στον αιτούμενο την καταχώριση κοινοτικού σήματος να ορίσει, μεταξύ των γλωσσών των οποίων η γνώση είναι η πλέον διαδεδομένη εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, εκείνη που θα καταστεί η γλώσσα της διαδικασίας ανακοπής, εκπτώσεως ή ακυρώσεως σε περίπτωση που κάποιος άλλος διάδικος στη διαδικασία δεν επιθυμεί τη χρήση της πρώτης γλώσσας που επέλεξε ο αιτών. Αφετέρου, περιορίζοντας την επιλογή στις γλώσσες των οποίων η γνώση είναι η πλέον διαδεδομένη εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και αποφεύγοντας, με τον τρόπο αυτό, η γλώσσα διαδικασίας να διαφέρει απολύτως σε σχέση με τις γλωσσικές γνώσεις άλλου διαδίκου της διαδικασίας, το Συμβούλιο ενήργησε εντός των ορίων αυτού που είναι απαραίτητο για την επίτευξη του επιδιωκομένου σκοπού (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 15ης Μαΐου 1986, 222/84, Johnston, Συλλογή 1986, σ. 1651, σκέψη 38 και της 11ης Ιανουαρίου 2000, C-285/98, Kreil, Συλλογή 2000, σ. I-69, σκέψη 23).

64 Τέλος, η προσφεύγουσα και η Ελληνική Κυβέρνηση δεν μπορούν να επικαλούνται το εδάφιο που προστέθηκε με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ στο άρθρο 8 Δ της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 21 ΕΚ), κατά το οποίο 'κάθε πολίτης της Ένωσης δύναται να απευθύνεται γραπτώς σε οποιοδήποτε από τα όργανα ή τους οργανισμούς, που αναφέρονται στο παρόν άρθρο ή στο άρθρο 7 [ΕΚ], σε μία από τις αναφερόμενες στο άρθρο 314 [ΕΚ] γλώσσες, και να παίρνει απάντηση στην ίδια γλώσσα'. Το άρθρο 21 ΕΚ αναφέρεται στο Κοινοβούλιο και στον διαμεσολαβητή, το δε άρθρο 7 ΕΚ μνημονεύει το Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Επιτροπή, το Δικαστήριο και το Ελεγκτικό Συνέδριο, καθώς και την οικονομική και κοινωνική επιτροπή και την επιτροπή

των περιφερειών. Καθόσον το εν λόγω εδάφιο έχει εφαρμογή, ratione temporis, στην υπό κρίση υπόθεση, το Γραφείο, εν πάση περιπτώσει, δεν περιλαμβάνεται μεταξύ των θεσμικών και άλλων οργάνων που απαριθμούν τα άρθρα 7 ΕΚ και 21 ΕΚ.»

20. Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο απέρριψε την προσφυγή.

Η αίτηση αναιρέσεως

21. Με την αίτησή της αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα ζητεί από το Δικαστήριο να εξαφανίσει την απόφαση του Πρωτοδικείου, να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση και να καταδικάσει το Γραφείο στα δικαστικά έξοδα αμφοτέρων των διαδικασιών. Προβάλλονται δύο λόγοι αναιρέσεως: πρώτον, ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα κατά την ερμηνεία του άρθρου 115 του κανονισμού 40/94, καθότι δεν έλαβε υπόψη τη δεύτερη περίοδο του άρθρου 115, παράγραφος 4, και, δεύτερον, ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα απορρίπτοντας τον ισχυρισμό της προσφεύγουσας σύμφωνα με τον οποίο το γλωσσικό καθεστώς που καθιερώνεται στο άρθρο 115 της οδηγίας πάσχει έλλειψη νομιμότητας.

22. Η Ελληνική Δημοκρατία συντάσσεται με την αιτούσα, ιδίως όσον αφορά το επιχείρημα ότι υφίσταται αρχή σύμφωνα με την οποία όλες οι επίσημες γλώσσες της Κοινότητας είναι ίσες. Το Γραφείο, υπέρ του οποίου παρενέβη η Ισπανία, το Συμβούλιο και η Επιτροπή [8], υποστηρίζει ότι η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

23. Η αίτηση αναιρέσεως κατατέθηκε στις 21 Σεπτεμβρίου 2001. Στις 25 Ιανουαρίου 2002, ο πληρεξούσιος δικηγόρος της αιτούσας πληροφόρησε το Δικαστήριο ότι η αναιρεσείουσα απεβίωσε και ότι οι κληρονόμοι της επιθυμούσαν τη συνέχιση της δίκης. Στις παρούσες προτάσεις, με τους όρους «προσφεύγουσα» και «αναιρεσείουσα» αναφέρομαι τόσο στην αποβιώσασα C. Kik όσο και στους κληρονόμους της.

24. Το Γραφείο, με επιστολή του προς το Δικαστήριο, έθεσε το ζήτημα αν οι κληρονόμοι της αναιρεσείουσας νομιμοποιούνταν να συνεχίσουν τη δίκη, ιδίως ενόψει του γεγονότος ότι η δίκη κινήθηκε από την αναιρεσείουσα υπό την επαγγελματική της ιδιότητα ως εντεταλμένου διαχειριστή σημάτων.

25. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, όπου εκπροσωπήθηκε η αναιρεσείουσα, το Γραφείο, το Βασίλειο της Ισπανίας, το Συμβούλιο και η Επιτροπή, ο πληρεξούσιος της αναιρεσείουσας υποστήριξε ότι οι κληρονόμοι νομιμοποιούνταν να συνεχίσουν τη δίκη. Το Γραφείο δεν ενέμεινε στη θέση του επί του ζητήματος και, κατά συνέπεια, επιλέγω να μην υπεισέλθω στο θέμα.

8 — Η Επιτροπή παρενέβη μόνο στη συζήτηση επί της αναιρέσεως.

Ο πρώτος λόγος αναιρέσεως

26. Στο πλαίσιο του πρώτου λόγου αναιρέσεως, υποστηρίζεται ότι το Πρωτοδικείο προέβη σε εσφαλμένη ερμηνεία του άρθρου 115 του κανονισμού, παραλείποντας να λάβει υπόψη τη δεύτερη περίοδο του άρθρου 115, παράγραφος 4. Στην περίοδο αυτή προβλέπεται ότι, εάν η αίτηση έχει συνταχθεί σε γλώσσα άλλη από τις γλώσσες του Γραφείου, τότε το Γραφείο μπορεί να επικοινωνεί εγγράφως με τον καταθέτη στη δεύτερη γλώσσα την οποία υπέδειξε αυτός στην αίτησή του. Η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι, όπως ανέφερε στην προσφυγή της ενώπιον του Πρωτοδικείου και όπως ρητώς αναγνώρισε ο αντιπρόσωπος του Γραφείου κατά τη συζήτηση ενώπιον του Πρωτοδικείου, το Γραφείο κάνει πάντοτε [9] χρήση της ευχέρειας που του παρέχεται να επικοινωνεί εγγράφως με τους αιτούντες στη δεύτερη γλώσσα, οσάκις η αίτηση δεν έχει γίνει σε μία από τις γλώσσες του Γραφείου. Από το σημείο αυτό και μετά η διαδικασία στο σύνολό της, συμπεριλαμβανομένης της αυτόματης εξέτασης των απολύτων και σχετικών λόγων απορρίψεως της αιτήσεως, καθώς και των τυχόν διαφωνιών που ανακύπτουν μεταξύ του αιτούντος και του Γραφείου, διεξάγεται στη δεύτερη γλώσσα. Το μόνο έγγραφο που παραλαμβάνει ο αιτών στην πρώτη γλώσσα της επιλογής του είναι η απόδειξη καταχωρίσεως στο πρωτόκολλο των κοινοτικών εμπορικών σημάτων, η οποία, σύμφωνα με το άρθρο 116, παράγραφος 2, του κανονισμού συντάσσεται σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

27. Η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι, κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο σφάλλει όταν, στη σκέψη 61 της αποφάσεώς του, αναφέρει ότι, με τη δήλωση μιας δεύτερης γλώσσας, ο αιτών δεν δέχεται την ενδεχόμενη χρήση της γλώσσας αυτής ως γλώσσας διαδικασίας παρά μόνον όσον αφορά τις διαδικασίες ανακοπής, εκπτώσεως και ακυρότητας. Μολονότι η αρχή αυτή αποτελεί πράγματι τη βάση της διατάξεως του άρθρου 115, παράγραφος 3, το Πρωτοδικείο αγνόησε το γεγονός ότι με τη δεύτερη περίοδο του άρθρου 114, παράγραφος 4, παρέχεται στο Γραφείο η δυνατότητα να αφίσταται της αρχής αυτής, στην περίπτωση που η αίτηση δεν έχει γίνει σε μία από τις γλώσσες εργασίας του Γραφείου. Κατά συνέπεια, το συμπέρασμα του Πρωτοδικείου σύμφωνα με το οποίο, εφόσον ο αιτών είναι ο μοναδικός διάδικος στις ενώπιον του Γραφείου διαδικασίες, ο κανονισμός αυτός καθαυτός ουδόλως συνεπάγεται διαφορετική μεταχείριση των γλωσσών, είναι εσφαλμένο. Το αποτέλεσμα της εφαρμογής των διατάξεων του κανονισμού είναι ότι η επεξεργασία του συνόλου των αιτήσεων πραγματοποιείται σε μία από τις γλώσσες εργασίας του Γραφείου.

28. Περαιτέρω, το Πρωτοδικείο αγνοεί τις συνέπειες της δευτέρας περιόδου του άρθρου 115, παράγραφος 4, στις σκέψεις 62 και 63 της αποφάσεως. Το γεγονός ότι, προκειμένου για αιτήσεις που δεν έχουν συνταχθεί σε μία από τις γλώσσες εργασίας του Γραφείου, η δήλωση μιας δεύτερης γλώσσας συνεπάγεται τη χρήση της γλώσσας αυτής στην επεξεργασία της αιτήσεως δεν μπορεί να συμβάλει στην επίλυση του ζητήματος γλωσσικού καθεστώτος σε διαδικασίες inter partes και, ως εκ τούτου, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως κατάλληλη και σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας επιλογή.

29. Πράγματι, το Γραφείο υποστηρίζει ότι ο πρώτος λόγος αναιρέσεως είναι απαράδεκτος καθόσον στηρίζεται στο άρθρο 115,

9 — Ας σημειωθεί, ωστόσο, ότι φαίνεται ότι στην παρούσα υπόθεση το Γραφείο απέστη της πρακτικής αυτής και καθόλη τη διάρκεια της διαδικασίας επικοινωνούσε με την αιτούσα στην ολλανδική γλώσσα.

παράγραφος 4. Το Γραφείο επισημαίνει ότι το Πρωτοδικείο απέρριψε ως απαράδεκτο τον ισχυρισμό της προσφεύγουσας σύμφωνα με τον οποίο το άρθρο 115 έπασχε έλλειψη νομμότητας στο σύνολό του, στον βαθμό που ο εν λόγω ισχυρισμός αφορούσε τις διατάξεις του άρθρου αυτού πλην της παραγράφου του 3, η οποία αποτελούσε τη βάση της προσβαλλομένης αποφάσεως, και θεωρεί ότι το Δικαστήριο δεν πρέπει να ανατρέψει το μέρος αυτό της αποφάσεως του Πρωτοδικείου, ιδίως ενόψει του ότι η αναιρεσείουσα δεν προβάλλει σχετικώς κανένα ειδικό επιχείρημα με την αίτησή της αναιρέσεως. Το Συμβούλιο και το Βασίλειο της Ισπανίας υποστηρίζουν επίσης ότι ο πρώτος λόγος αναιρέσεως είναι απαράδεκτος: όπως ανέφερε το Πρωτοδικείο στις σκέψεις 32 και 33 της αποφάσεώς του, έρεισμα της προσβαλλομένης αποφάσεως αποτελεί η παράγραφος 3 του άρθρου 115. Κατά συνέπεια, η προσφεύγουσα δεν μπορούσε παραδεκτώς να επικαλεσθεί έλλειψη νομμότητας των άλλων διατάξεων του άρθρου 115. Δεδομένου ότι η αναιρεσείουσα δεν στρέφεται κατά των σκέψεων αυτών της αποφάσεως, δεν μπορεί τώρα να αμφισβητήσει τη νομμότητα των άλλων ως άνω διατάξεων του άρθρου 115.

30. Δεν συμφωνώ με τα επιχειρήματα αυτά. Κατά τη γνώμη μου, η αναιρεσείουσα δεν προβάλλει εν προκειμένω το επιχείρημα που προέβαλε ενώπιον του Πρωτοδικείου το οποίο το τελευταίο απέρριψε ως εν μέρει απαράδεκτο. Κατά τη γνώμη μου, με την παρούσα αίτηση αναιρέσεως επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στο περιεχόμενο της σκέψεως 61 της αποφάσεως του Πρωτοδικείου, όπου το εν λόγω δικαστήριο εξετάζει την ουσία και όχι το παραδεκτό της προσφυγής. Στην εν λόγω σκέψη, το Πρωτοδικείο συνάγει από το γράμμα του άρθρου 115, παράγραφος 3, ότι, «εφόσον ο αιτών είναι ο μοναδικός διάδικος στις ενώπιον του Γραφείου διαδικασίες, η γλώσσα που χρησιμοποιήθηκε για την κατάθεση της αιτήσεως καταχωρίσεως κοινοτικού σήματος παραμένει η γλώσσα διαδικασίας». Από αυτό συνάγει ότι, «στις εν λόγω διαδικασίες, ο κανονισμός 40/94 ουδόλως συνεπάγεται αυτός καθαυτός διαφορετική μεταχείριση των γλωσσών, δεδομένου ότι εξασφαλίζει ακριβώς τη χρήση της γλώσσας καταθέσεως της σχετικής αιτήσεως ως γλώσσας διαδικασίας και, επομένως, ως γλώσσας στην οποία πρέπει να συντάσσονται οι έχουσες αποφασιστικό χαρακτήρα πράξεις της διαδικασίας». Κατά την άποψη της αναιρεσείουσας, οι δύο αυτές κρίσεις είναι νομικώς εσφαλμένες, ενόψει της δευτέρας περιόδου του άρθρου 115, παράγραφος 4. Κατά τη γνώμη μου, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως της αιτούσας είναι παραδεκτός.

31. Επί της ουσίας του πρώτου λόγου αναιρέσεως, το Γραφείο, υποστηριζόμενο από το Συμβούλιο και την Επιτροπή, υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο σε καμία περίπτωση δεν αγνόησε τη δεύτερη περίοδο του άρθρου 115, παράγραφος 4: Μολονότι δεν γίνεται ρητώς μνεία της περιόδου αυτής στις σκέψεις 60 έως 63 της αποφάσεως, η περιεχόμενη σ' αυτές νομική ανάλυση αφορά ολόκληρο το άρθρο 115· περαιτέρω, από προσεκτική ανάγνωση της αποφάσεως προκύπτει σαφώς ότι το Πρωτοδικείο έλαβε υπόψη το πεδίο εφαρμογής και τα αποτελέσματα του άρθρου 115 στο σύνολό του.

32. Το Γραφείο προσθέτει ότι οι αιτούντες που υποβάλλουν τις αίτησή τους σε γλώσσα που δεν αποτελεί μία από τις γλώσσες εργασίας του Γραφείου διατηρούν το δικαίωμα να χρησιμοποιούν τη γλώσσα της αιτήσεως στη γραπτή και προφορική επικοινωνία τους με το Γραφείο, εφόσον εξακολουθούν να είναι οι μόνοι ενδιαφερόμενοι στις ενώπιον του Γραφείου διαδικασίες. Με τη δεύτερη περίοδο του άρθρου 115, παράγραφος 4, παρέχεται στο Γραφείο μια δυνατότητα της

οποίας πρέπει να κάνει χρήση λαμβάνοντας υπόψη όλες τις περιστάσεις και ιδίως τυχόν αίτημα του καταθέτη με το οποίο ζητεί από το Γραφείο να χρησιμοποιεί μόνον τη γλώσσα της αιτήσεως στις ενώπιόν του διαδικασίες για όσο χρόνο ο αιτών εξακολουθεί αν είναι ο μόνος διάδικος. Αυτό ακριβώς συνέβη στην παρούσα περίπτωση: η αναιρεσείουσα γνωστοποίησε στο Γραφείο ότι επιθυμούσε η μεταξύ τους επικοινωνία να γίνεται μόνο στην ολλανδική γλώσσα και το Γραφείο συμμορφώθηκε αμέσως. Επομένως, η ευχέρεια που παρέχεται στο Γραφείο με τη δεύτερη περίοδο του άρθρου 115, παράγραφος 4, δεν μπορεί να αναιρέσει το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε το Πρωτοδικείο με τη σκέψη 61 της αποφάσεώς του.

33. Ωστόσο, το Γραφείο θεωρεί ότι η ευχέρεια που του παρέχεται με τη διάταξη αυτή δεν αφορά μόνον έγγραφα που δεν συνιστούν αποφασιστικού χαρακτήρα πράξεις της διαδικασίας, όπως δέχεται το Πρωτοδικείο, αλλά ότι αφορά το σύνολο των ανταλλασσομένων εγγράφων.

34. Το Συμβούλιο υποστηρίζει ότι, κατά την εφαρμογή της δευτέρας περιόδου του άρθρου 115, παράγραφος 4, το Γραφείο οφείλει να τηρεί την αρχή που διέπει τις διαδικασίες όπου ο αιτών είναι ο μόνος διάδικος, δηλαδή την αρχή σύμφωνα με την οποία η γλώσσα της διαδικασίας είναι η γλώσσα της αιτήσεως. Κατά συνέπεια, διαδικαστικά έγγραφα περιέχοντα πράξεις αποφασιστικού χαρακτήρα πρέπει να συντάσσονται στη γλώσσα της αιτήσεως. Ο τρόπος με τον οποίο ερμηνεύει τη δεύτερη περίοδο του άρθρου 115, παράγραφος 4, η αναιρεσείουσα αντίκειται στην προαναφερθείσα αρχή. Το Συμβούλιο προσθέτει ότι ο τρόπος με τον οποίο το Γραφείο εφαρμόζει τη διάταξη αυτή δεν μπορεί να επηρεάσει την νομιμότητά της.

35. Το Βασίλειο της Ισπανίας συμφωνεί με την άποψη ότι, για όσο χρόνο ο αιτών την καταχώριση εμπορικού σήματος εξακολουθεί να είναι ο μοναδικός διάδικος στις ενώπιον του Γραφείου διαδικασίες, το άρθρο 115 εγγυάται τη χρήση της γλώσσας της αιτήσεως ως γλώσσας διαδικασίας και, κατά συνέπεια, ως γλώσσας στην οποία πρέπει να συντάσσονται οι έχουσες αποφασιστικό χαρακτήρα πράξεις. Ωστόσο, τούτο δεν εμποδίζει το Γραφείο να χρησιμοποιεί τη δεύτερη αναγραφόμενη γλώσσα στη λοιπή γραπτή και προφορική επικοινωνία του με τον ενδιαφερόμενο. Η αναιρεσείουσα δεν ισχυρίστηκε ούτε προσπάθησε να αποδείξει ότι της απεστάλησαν πράξεις έχουσες αποφασιστικό χαρακτήρα σε γλώσσα άλλη από τη γλώσσα διαδικασίας ή ότι το Γραφείο αρνήθηκε να χρησιμοποιήσει τη γλώσσα διαδικασίας όταν του υποβλήθηκε σχετικό αίτημά της.

36. Κατά την άποψή μου, το γεγονός ότι η αναιρεσείουσα προφανώς δεν εθίγετο ευθέως από τη δεύτερη περίοδο του άρθρου 115, παράγραφος 4, δεδομένου ότι το Γραφείο επικοινωνούσε μαζί της καθόλη την εξέλιξη της διαδικασίας στα ολλανδικά, δεν καθιστά ανίσχυρο το επιχείρημά της περί του ότι ήταν νομικώς εσφαλμένο το συμπέρασμα του Πρωτοδικείου ότι ο κανονισμός δεν συνεπάγεται διαφορετική μεταχείριση των γλωσσών εφόσον ο αιτών είναι ο μοναδικός διάδικος. Αξίζει να επαναληφθεί ότι η αναιρεσείουσα δεν αμφισβητεί ευθέως με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως τη νομιμότητα της δευτέρας περιόδου του άρθρου 115, παράγραφος 4 [10], προσάπτει μάλλον στο Πρωτοδικείο ότι παρέλειψε να λάβει υπόψη τη διάταξη αυτή προτού καταλήξει στο συμπέ-

10 — Ωστόσο, αμφισβητεί ευθέως τη νομιμότητα της δευτέρας περιόδου του άρθρου 115, παράγραφος 4, στον επικουρικό ισχυρισμό της στο πλαίσιο του δευτέρου λόγου αναιρέσεως. Όπως εξηγείται στην παράγραφο 74 κατωτέρω, θεωρώ τον ισχυρισμό αυτό απαράδεκτο.

ρασμά του όσον αφορά τη νομιμότητα του άρθρου 115, παράγραφος 3. Δεν πρέπει να λησμονείται ότι τα συμφέροντα της αναιρεσείουσας θίγονται συνεπεία του κανόνα του άρθρου 115, παράγραφος 3, ο οποίος επιβάλλει στον αιτούντα την καταχώριση κοινοτικού εμπορικού σήματος την υποχρέωση να δηλώνει μια δεύτερη γλώσσα που αποτελεί μία από τις γλώσσες εργασίας του Γραφείου, καθότι η αίτησή της για καταχώριση κοινοτικού εμπορικού σήματος απορρίφθηκε συνεπεία της μη συμμορφώσεώς της με την υποχρέωση αυτή.

37. Από τη σκέψη 61 της αποφάσεως και ιδίως από το συμπέρασμα στο οποίο αυτή καταλήγει συνάγεται ότι το Πρωτοδικείο έκρινε ότι το Γραφείο δικαιούται να συντάσσει έγγραφα, πλην των διαδικαστικών, έχοντα τον χαρακτήρα αποφάσεως, σε γλώσσα άλλη από τη γλώσσα της διαδικασίας. Η ευχέρεια αυτή δεν μπορεί παρά να απορρέει από τη δεύτερη περίοδο του άρθρου 115, παράγραφος 4. Επομένως, το Πρωτοδικείο πρέπει να θεώρησε ότι η διάταξη αυτή παρέχει στο Γραφείο δικαίωμα να χρησιμοποιεί τη δεύτερη γλώσσα που έχει δηλωθεί από τον αιτούντα όταν αποστέλλει διαδικαστικά έγγραφα, εκτός αυτών που έχουν χαρακτήρα αποφάσεως. Από την άποψη αυτή, η κρίση του Πρωτοδικείου σύμφωνα με την οποία ο κανονισμός «ουδόλως συνεπάγεται αυτός καθαυτός διαφορετική μεταχείριση των γλωσσών» είναι εσφαλμένη. Ωστόσο, όπως θα φανεί στη συνέχεια, δεν θεωρώ ότι, επειδή ο κανονισμός επιφυλάσσει πράγματι διαφορετική μεταχείριση στις διάφορες γλώσσες, είναι και παράνομος.

Ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως

38. Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, η αιτούσα ισχυρίζεται ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα απορρίπτοντας τον ισχυρισμό της ότι το γλωσσικό καθεστώς που θεσπίζεται στο άρθρο 115 του κανονισμού είναι παράνομο.

Το κύριο επιχείρημα

39. Το κύριο επιχείρημα της αναιρεσείουσας είναι ότι το εν λόγω καθεστώς προσκρούει στο άρθρο 12 ΕΚ, επειδή ευνοεί ορισμένες επίσημες γλώσσες και, κατά συνέπεια, ορισμένους πολίτες της Ένωσης. Υποστηρίζει ειδικότερα ότι (i) το γλωσσικό αυτό καθεστώς συνεπάγεται διακρίσεις με βάση τη γλώσσα παραβιάζοντας τη θεμελιώδη αρχή της ισότητας των γλωσσών που περιέχεται ιδίως στο άρθρο 12 ΕΚ· (ii) τέτοιου είδους διακρίσεις δεν μπορούν να δικαιολογηθούν για λόγους πρακτικής ευκολίας και (iii) και αν ακόμη το γλωσσικό καθεστώς μπορούσε να δικαιολογηθεί στη βάση αυτή, δεν ανταποκρίνεται στην αρχή της αναλογικότητας. Επιπροσθέτως, η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι στον κανονισμό δεν αιτιολογείται επαρκώς η επιλογή του συγκεκριμένου γλωσσικού καθεστώτος.

Παραβίαση της θεμελιώδους αρχής της ισότητας των γλωσσών

40. Κατά το Πρωτοδικείο, η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι υφίσταται αντινομία μεταξύ

του άρθρου 115 του κανονισμού, αφενός, και του άρθρου 12 ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 1 του κανονισμού 1, αφετέρου, καθόσον το άρθρο 115 αντιβαίνει προς μια αρχή του κοινοτικού δικαίου περί απαγορεύσεως δυσμενών διακρίσεων μεταξύ των επισήμων γλωσσών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων [11].

41. Το Πρωτοδικείο επισήμανε, καταρχάς, ότι ο κανονισμός 1 αποτελεί απλώς πράξη του παραγώγου δικαίου και ότι τα κράτη μέλη δεν καθόρισαν με τη Συνθήκη το γλωσσικό καθεστώς της Κοινότητας, καθότι το άρθρο 290 ΕΚ παρέχει απλώς τη δυνατότητα στο Συμβούλιο, αποφασίζον με ομοφωνία, να καθορίσει το γλωσσικό καθεστώς των οργάνων. Επομένως, το γλωσσικό καθεστώς που προβλέπεται στον κανονισμό 1 δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι επέχει θέση αρχής του κοινοτικού δικαίου και η προσφεύγουσα δεν μπορεί να επικαλείται το άρθρο 12 ΕΚ σε συνδυασμό με τον κανονισμό 1 για να θεμελιώσει έλλειψη νομιμότητας του άρθρου 115 [12].

42. Το συμπέρασμα αυτό ασφαλώς φαίνεται ορθό εντός του πεδίου το οποίο καλύπτει. Ωστόσο, δεν καλύπτει σε όλο του το εύρος το τεθέν ζήτημα. Μολονότι οι ισχυρισμοί της αναιρεσείουσας ενώπιον του Πρωτοδικείου διατυπώνονται με λακωνικό τρόπο, δεν αποκλείεται να επικαλέστηκε τον κανονισμό 1 απλώς ως πρόσθετο επιχείρημα σε επίρρωση του κυρίου ισχυρισμού της ότι το γλωσσικό καθεστώς συνεπάγεται διακρίσεις κατά παράβαση του άρθρου 12. Φαίνεται να προϋποτίθεται — και τούτο επιβεβαιώνεται από την κατά τι πληρέστερη επιχειρηματολογία ενώπιον του Δικαστηρίου — ότι το άρθρο 12 καθιερώνει τη θεμελιώδη αρχή ότι όλες οι επίσημες γλώσσες είναι ισότιμες. Η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει την αναιρεσείουσα επί του σημείου αυτού.

43. Ωστόσο, δεν θεωρώ πειστικά τα επιχειρήματα που διατυπώθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου αυτού προς υποστήριξη της προτάσεως αυτής.

44. Καταρχάς, η αναιρεσείουσα και η Ελληνική Δημοκρατία απλώς δηλώνουν ότι η ισοτιμία των γλωσσών αποτελεί θεμελιώδη αρχή του κοινοτικού δικαίου, ενώ η αναιρεσείουσα προσθέτει ότι η αρχή αυτή διακηρύσσεται προπάντων στο άρθρο 314 ΕΚ. Ωστόσο, η ισοτιμία των γλωσσών δεν συνιστά θεμελιώδη αρχή· όπως θα καταδειχθεί στη συνέχεια, η αναιρεσείουσα δεν προβάλλει κανένα επιχείρημα που να πείθει για τη βασιμότητα της προτάσεώς της. Το άρθρο 314, εξάλλου, δεν ενισχύει τη θέση της. Στη διάταξη αυτή απλώς προβλέπεται ότι τα κείμενα της Συνθήκης σε όλες τις γλώσσες είναι εξίσου αυθεντικά· από τον κανόνα αυτόν δεν μπορεί να συναχθεί η ύπαρξη αρχής σύμφωνα με την οποία όλες οι επίσημες γλώσσες της Κοινότητας πρέπει σε κάθε περίπτωση να τυγχάνουν ίσης μεταχειρίσεως. Τούτο καθίσταται κατά μείζονα λόγο προφανές ενόψει του ότι στα κείμενα της Συνθήκης που αναγνωρίζονται ως αυθεντικά έχει συμπεριληφθεί και το ιρλανδικό κείμενο. Ωστόσο, η ιρλανδική γλώσσα δεν συνιστά κατά βάση επίσημη γλώσσα της Κοινότητας. Συγκεκριμένα, δεν συμπεριλαμβάνεται στις «επίσημες γλώσσες και

11 — Σκέψη 57 της αποφάσεως.

12 — Σκέψεις 58 και 59 της αποφάσεως.

γλώσσες εργασίας των οργάνων της Ενώσεως» που απαριθμούνται στο άρθρο 1 του κανονισμού 1 [13].

45. Δεύτερον, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι, κατ' αρχήν, σε όλες τις γλωσσικές αποδόσεις πρέπει να αναγνωρίζεται η ίδια αξία, ανεξαρτήτως του μεγέθους του πληθυσμού κρατών μελών όπου ομιλείται η κάθε γλώσσα [14]. Η Ελληνική Δημοκρατία προβάλλει ένα παρόμοιο επιχείρημα [15]. Ωστόσο, αυτό έγινε δεκτό με γνώμονα την ανάγκη ομοιόμορφης ερμηνείας της κοινοτικής νομοθεσίας και αφορά τις περιπτώσεις κατά τις οποίες το Δικαστήριο συγκρίνει τις διάφορες γλωσσικές αποδόσεις ενόψει του ότι υφίστανται αποκλίσεις μεταξύ ορισμένων από αυτές. Το γεγονός όμως αυτό δεν στηρίζει, ούτε θα μπορούσε να στηρίξει από μόνο του, την άποψη ότι σε κάθε περίπτωση όλες οι επίσημες γλώσσες πρέπει να είναι ισότιμες ανεξαρτήτως περιστάσεων.

46. Στη συνέχεια, η αναιρεσείουσα αναφέρει ότι η θεμελιώδης αρχή σύμφωνα με την οποία οι επίσημες γλώσσες είναι ισότιμες διατυπώνεται και επιβεβαιώνεται στον κανονισμό 1. Ο κανονισμός αυτός, ο οποίος στηρίζεται στο σημερινό άρθρο 290 ΕΚ [16], θεσπίζει τους κανόνες που διέπουν το γλωσσικό καθεστώς των κοινοτικών οργάνων [17]. Ωστόσο, σε κανένα σημείο του κανονισμού δεν αναφέρεται ότι όλες οι κοινοτικές γλώσσες πρέπει να χρησιμοποιούνται, ανεξαρτήτως περιστάσεων, ως γλώσσες εργασίας όλων των οργάνων της Ενώσεως, ούτε κάτι τέτοιο μπορεί να συναχθεί από το κείμενο του κανονισμού. Εν πάση περιπτώσει, το Γραφείο δεν συνιστά κοινοτικό όργανο. Δεν συμπεριλαμβάνεται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, ΕΚ, όπου απαριθμούνται τα κοινοτικά όργανα, ούτε στο «μέρος πέμπτο» της Συνθήκης, που φέρει τον τίτλο «τα όργανα της Κοινότητας». Επιπλέον, στο προοίμιο του κανονισμού 40/94 [18] επιβεβαιώνεται ότι το Γραφείο δεν αποτελεί κοινοτικό όργανο και δεν ήταν στις προθέσεις του κοινοτικού νομοθέτη να αντιμετωπίζεται ως τέτοιο.

47. Περαιτέρω, η αναιρεσείουσα και η Ελληνική Δημοκρατία επικαλούνται το άρθρο 21 ΕΚ. Στο άρθρο αυτό αναφέρεται ότι κάθε πολίτης της Ένωσης δύναται να απευθύνεται γραπτώς σε «οποιοδήποτε από τα όργανα ή τους οργανισμούς που αναφέρονται στο παρόν άρθρο ή στο άρθρο 7» σε οποιαδήποτε από τις επίσημες γλώσσες και να παίρνει απάντηση στην ίδια γλώσσα. Το άρθρο 21 αναφέρεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στον διαμεσολαβητή. Το άρθρο 7 αναφέρεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Επιτροπή, στο Δικαστήριο, στο Ελεγκτικό Συνέδριο (τα οποία χαρακτηρίζονται ως «όργανα»), στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή Περιφερειών. Κατά συνέπεια, το Γραφείο δεν συγκαταλέγεται στα όργανα και στους οργανισμούς επί των οποίων εφαρμόζεται το άρθρο 21, το σχετικό συμπέρασμα δε στο οποίο καταλήγει το Πρωτοδικείο με τη σκέψη 64 της αποφάσεώς του είναι σαφώς ορθό. Εν πάση περιπτώσει, η παρούσα υπόθεση δεν αφορά τα δικαιώματα πολιτών της Ενώσεως ενεργούντων με την

13 — Παρατίθεται στη σκέψη 4 ανωτέρω.

14 — Απόφαση της 2ας Απριλίου 1998, C-296/95, Emu Tabac κ.λπ. (Συλλογή 1998, σ. I-1605, σκέψη 36).

15 — Η Ελληνική Δημοκρατία επικαλείται την απόφαση της 27ης Μαρτίου 1990, C-372/88, Cricket St Thomas (Συλλογή 1990, σ. I-1345).

16 — Που παρατίθεται στη σκέψη 2 ανωτέρω.

17 — Βλ. το απόσπασμα του προοιμίου που παρατίθεται στη σκέψη 3 ανωτέρω.

18 — Βλ. την ενδέκατη αιτιολογική σκέψη, που παρατίθεται στη σκέψη 8 ανωτέρω.

ιδιότητα αυτή αλλά τις επαγγελματικές δραστηριότητες πληρεξουσίας σε θέματα εμπορικών σημάτων που υποβάλει αίτηση για την καταχώριση εμπορικού σήματος.

48. Τέλος, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι η σημασία της αρχής της ισοτιμίας των γλωσσών υπογραμμίζεται στη νομολογία του Δικαστηρίου, το οποίο έχει κατ' επανάληψη επισημάνει ότι το άρθρο 12 ΕΚ επιβάλλει απολύτως την ίση μεταχείριση, εντός των κρατών μελών, των προσώπων που βρίσκονται σε κατάσταση διεπομένη από το κοινοτικό δίκαιο και των υπηκόων του οικείου κράτους μέλους [19] και ότι η προστασία των γλωσσικών δικαιωμάτων και προνομίων των ιδιωτών έχει ιδιαίτερη σημασία [20].

49. Ωστόσο, μεταξύ των υποθέσεων που επικαλείται η αναιρεσείουσα οι μόνες που αφορούν το δικαίωμα χρησιμοποιήσεως συγκεκριμένης γλώσσας είναι η Mutsch και οι Bickel και Franz, καμία από τις οποίες δεν ενισχύει τη θέση της αναιρεσείουσας. Σε καμία από τις υποθέσεις αυτές δεν υποστηρίχθηκε ούτε έγινε δεκτό ότι ο περιορισμός του δικαιώματος του προσφεύγοντος για χρησιμοποίηση της μητρικής του γλώσσας συνιστά παραβίαση της θεμελιώδους αρχής ότι όλες οι κοινοτικές γλώσσες είναι ισότιμες. Η υπόθεση Mutsch αφορούσε τη νομιμότητα βελγικών διατάξεων σχετικά με τη χρήση γλωσσών ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Οι διατάξεις αυτές προέβλεπαν ότι, στην περίπτωση που κατηγορούμενος με βελγική ιθαγένεια κατοικούσε σε γερμανόφωνο δήμο, η διαδικασία ενώπιον του ποινικού δικαστηρίου έπρεπε να διεξαχθεί στη γερμανική γλώσσα. Ο Mutsch, υπήκοος Λουξεμβούργου, θέλησε να κάνει χρήση της διατάξεως αυτής· το Ministère Public υποστήριξε ότι, αφού δεν ήταν Βέλγος υπήκοος, δεν είχε το δικαίωμα αυτό. Το Δικαστήριο έκρινε κατ' ουσίαν ότι το ότι δεν επετράπη στον Mutsch να κάνει χρήση της εν λόγω διατάξεως λόγω της ιθαγενείας του συνιστούσε δυσμενή διάκριση. Ομοίως, στην υπόθεση Bickel και Franz, το ζήτημα ήταν αν η Ιταλική Δημοκρατία μπορούσε νομίμως να αρνηθεί την παροχή στον Bickel, Αυστριακό υπήκοο, και στον Franz, Γερμανό υπήκοο, του δικαιώματος επιλογής της γερμανικής γλώσσας σε ποινική δίκη, δικαιώματος που αναγνωριζόταν στους κατοίκους της επαρχίας του Bolzano στην Ιταλία. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η εφαρμογή κανόνων που εξαρτούν το δικαίωμα διεξαγωγής δικών στη γλώσσα του ενδιαφερομένου προσώπου από το αν το πρόσωπο αυτό κατοικεί στη συγκεκριμένη περιοχή ευνοεί τους υπηκόους του κράτους υποδοχής έναντι των υπηκόων άλλων κρατών μελών και, κατά συνέπεια, αντίκειται στην αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων. Κατά συνέπεια, οι υποθέσεις που επικαλείται η αναιρεσείουσα δεν καθιερώνουν την αρχή της ισοτιμίας των γλωσσών.

50. Για τους προεκτεθέντες λόγους, η αναιρεσείουσα δεν κατάφερε κατά τη γνώμη μου να αποδείξει ότι το άρθρο 12 καθιερώνει θεμελιώδη αρχή του κοινοτικού δικαίου σύμφωνα με την οποία όλες οι επίσημες γλώσσες πρέπει σε όλες τις περιπτώσεις να τυγχάνουν ίσης μεταχειρίσεως ανεξαρτήτως περιστάσεων. Επομένως, η κρίση του Πρωτοδικείου, όπως περιγράφεται στη σκέψη 41 ανωτέρω, πρέπει να επικυρωθεί και, επιπλέον, θα μπορούσε να έχει διατυπωθεί και με γενικότερο τρόπο.

19 — Αποφάσεις της 2ας Φεβρουαρίου 1989, 186/87, Cowan κατά Trésor public (Συλλογή 1989, σ. 195, σκέψη 10)· της 26ης Σεπτεμβρίου 1996, C-43/95, Data Delecta και Forsberg (Συλλογή 1996, σ. I-4661, σκέψη 16), και της 24ης Νοεμβρίου 1998, C-274/96, Bickel και Franz (Συλλογή 1998, σ. I-7637, σκέψη 14).

20 — Απόφαση τους Δικαστηρίου της 11ης Ιουλίου 1985, 137/84, Mutsch (Συλλογή 1985, σ. 2681, σκέψη 11).

Διαφορετική μεταχείριση γλωσσών

51. Έχοντας καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η προσφεύγουσα δεν μπορούσε να στηριχθεί στο άρθρο 12, σε συνδυασμό με τον κανονισμό 1, προκειμένου να αποδείξει ότι το άρθρο 115 του κανονισμού στερείται νομιμότητας, το Πρωτοδικείο εξέτασε το γενικότερο ζήτημα αν η υποχρέωση την οποία επιβάλλει στον αιτούντα την καταχώριση κοινοτικού σήματος στο άρθρο 115, παράγραφος 3, του κανονισμού να «δηλώσει μια δεύτερη γλώσσα που είναι γλώσσα του Γραφείου την οποία δέχεται ως πιθανή γλώσσα διαδικασίας σε διαδικασίες ανακοπής, έκπτωσης και ακυρότητας» παραβιάζει την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων.

52. Το Πρωτοδικείο δέχθηκε εμμέσως, στη σκέψη 62 της αποφάσεώς του, ότι, καθόσον το άρθρο 115, παράγραφος 3, αφορά διαδικασία inter partes, προβλέπει διαφορετική μεταχείριση των επισήμων γλωσσών της Κοινότητας, περιορίζοντας την επιλογή γλωσσών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στις διαδικασίες αυτές (κατά κανόνα) σε μία από τις γλώσσες του Γραφείου. Το Πρωτοδικείο κατέληξε ωστόσο στο συμπέρασμα [21] ότι ο περιορισμός αυτός που επιβάλλει το άρθρο 115, παράγραφος 3, είναι και δικαιολογημένος και σύμφωνος με την αρχή της αναλογικότητας. Δεδομένου ότι η αναιρεσείουσα φαίνεται να αμφισβητεί την ορθότητα του συμπεράσματος αυτού, θα εξετάσω στη συνέχεια τα σχετικά επιχειρήματά της.

21 — Στις σκέψεις 62 και 63.

Θεμιτός περιορισμός και αναλογικότητα

53. Το Πρωτοδικείο δέχθηκε ότι ο κανόνας του άρθρου 115, παράγραφος 3, που επιβάλλει στον αιτούντα να δηλώσει μια δεύτερη γλώσσα, με σκοπό την ενδεχόμενη χρησιμοποίησή της ως γλώσσας διαδικασίας για τις διαδικασίες ανακοπής, εκπτώσεως και ακυρότητας, θεσπίστηκε για να επιτευχθεί ο θεμιτός σκοπός της εξευρέσεως λύσεως ως προς τη χρήση των γλωσσών για τις περιπτώσεις στις οποίες διεξάγεται διαδικασία ανακοπής, εκπτώσεως ή ακυρότητας μεταξύ διαδίκων οι οποίοι δεν προτιμούν την ίδια γλώσσα και δεν συμφωνούν μεταξύ τους για το ποια θα είναι η γλώσσα της διαδικασίας [22]. Καταλήγει στο συμπέρασμα ότι «πρέπει να θεωρηθεί ότι το Συμβούλιο, έχοντας ως σκοπό τον προσδιορισμό της γλώσσας διαδικασίας ελλείψει συμφωνίας μεταξύ των διαδίκων που δεν έχουν την ίδια προτιμώμενη γλώσσα, προέβη σε πρόσφορη και σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας επιλογή [και] ενήργησε εντός των ορίων αυτού που είναι απαραίτητο για την επίτευξη του επιδιωκομένου σκοπού» [23].

54. Το Πρωτοδικείο δέχθηκε σιωπηρώς τα επιχειρήματα που προέβαλε ενώπιόν του το Συμβούλιο, τα οποία συνοψίζει στην απόφασή του ως εξής:

«[...] [το γλωσσικό καθεστώς που καθιερώνεται με τον κανονισμό] αποσκοπεί στο να παράσχει τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις να προβαίνουν στην καταχώριση ενός κοινοτι-

22 — Σκέψη 62 της αποφάσεως.

23 — Σκέψη 63 της αποφάσεως.

κού σχήματος στο πλαίσιο μιας ενιαίας, εύχρηστης και προσβάσιμης από όλους διαδικασίας. Όσον αφορά το εύχρηστο της διαδικασίας, το Συμβούλιο παρατηρεί ότι, ενόψει της δομής του Γραφείου και των αναγκών σε μεταφραστές, μια διαδικασία ενώπιον ενός τμήματος προσφυγών του Γραφείου δεν μπορεί, για παράδειγμα, να διεξάγεται σε πολλές γλώσσες. Η επιλογή στην οποία προέβη το Συμβούλιο με την έκδοση του κανονισμού 40/94, στηρίχθηκε σε στάθμιση, αφενός των συμφερόντων των επιχειρήσεων και, αφετέρου, των ενδεχομένων δυσμενών συνεπειών όπως αυτών που προβάλλει η προσφεύγουσα. [...] Τέλος, το Συμβούλιο εκθέτει ότι η επιλογή του υπαγορεύθηκε επίσης από λόγους σχετικούς με τον προϋπολογισμό. Επί του ζητήματος αυτού παρατηρεί ότι, αν δεν υφίστατο το ανωτέρω επιλεγέν γλωσσικό καθεστώς, έπρεπε να προβλεφθεί για το Γραφείο συμπληρωματικός προϋπολογισμός πολλών δεκάδων εκατομμυρίων ευρώ» [24].

55. Η αναιρεσείουσα επισημαίνει ότι επί σειρά ετών το Δικαστήριο απέρριπτε παγίως τα επιχειρήματα των κρατών μελών που προσπαθούσαν να δικαιολογήσουν παραβιάσεις της θεμελιώδους αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, επικαλούμενα λόγους πρακτικής ευκολίας. Επομένως, το Συμβούλιο δεν μπορεί να επικαλείται τις αρνητικές οικονομικές συνέπειες που θα είχε η αναγνώριση όλων των επισήμων γλωσσών ως γλωσσών εργασίας του Γραφείου. Όλα τα όργανα και οι λοιποί οργανισμοί της Ένωσης έχουν από μακρού υιοθετήσει την πρακτική της επικοινωνίας με τους πολίτες σε όλες τις επίσημες γλώσσες. Έτσι, η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού εξετάζει κάθε χρόνο μεγάλο αριθμό συγχωνεύσεων που μπορούν να κοινοποιούνται σε οποιαδήποτε γλώσσα· το ίδιο ισχύει για τις κοινοποιήσεις προτεινομένων κρατικών ενισχύσεων. Το κοινοτικό γραφείο φυτικών ποικιλιών [25] λειτουργεί επίσης σε όλες τις επίσημες γλώσσες.

56. Το Γραφείο, το Βασίλειο της Ισπανίας, το Συμβούλιο και η Επιτροπή θεωρούν ότι η διαφορετική μεταχείριση γλωσσών σε διαδικασίες inter partes, που προκύπτει από το άρθρο 115, είναι αντικειμενικά δικαιολογημένη και ότι ορθώς το Πρωτοδικείο κατέληξε στο συμπέρασμα αυτό. Το Βασίλειο της Ισπανίας και το Συμβούλιο προσθέτουν ότι η αναιρεσείουσα δεν προέβαλε επιχειρήματα ικανά να ανατρέψουν το συμπέρασμα αυτό. Το Γραφείο επικαλέσθηκε κατά την επ' ακροατηρίου διαδικασία αριθμητικά μεγέθη που αναδεικνύουν τις απαράδεκτες επιπτώσεις από την καθιέρωση όλων των επισήμων γλωσσών ως γλωσσών εργασίας. Το Συμβούλιο προσθέτει ότι, όταν εξέδωσε τον κανονισμό, χρειάσθηκε να σταθμίσει τα συμφέροντα των επιχειρήσεων, ως αιτούντων ή ως τρίτων, έναντι των θεωρητικών και εμμέσων συνεπειών για την ανταγωνιστική θέση ορισμένων επαγγελματιών διαχειρίσεως εμπορικών σημάτων.

57. Από τη νομοθετική ιστορία του κανονισμού προκύπτει σαφώς ότι ο κανόνας του άρθρου 115, παράγραφος 3, υιοθετήθηκε πράγματι, όπως αναφέρει το Πρωτοδικείο, προκειμένου να εξυπηρετηθεί ο θεμιτός σκοπός της εξευρέσεως λύσεως όσον αφορά τη χρήση των γλωσσών σε διαδικασίες inter partes.

24 — Σκέψεις 53 και 54 της αποφάσεως.

25 — Που ιδρύθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 2100/94 του Συμβουλίου, της 27ης Ιουλίου 1994, για τα κοινοτικά δικαιώματα επί φυτικών ποικιλιών (ΕΕ 1994, L 227, σ. 1).

58. Στο αρχικώς προταθέν κείμενο του κανονισμού [26] (που δημοσιύθηκε το 1980), στο άρθρο 103, με τον τίτλο «[Γλώσσα]», οριζόταν ότι: «Η γλώσσα του Γραφείου για διαδικαστικούς σκοπούς είναι [...]». Επομένως, πρόθεση των συντακτών του κανονισμού ήταν να περιορίσει το Γραφείο στη χρήση μιας μόνο γλώσσας για διαδικαστικούς σκοπούς. Από το επεξηγηματικό μνημόνιο που συνόδευε την πρόταση καθίσταται σαφές ότι η Επιτροπή είχε μελετήσει προσεκτικά το ζήτημα του καταλλήλου γλωσσικού καθεστώτος.

59. Η Επιτροπή ανέφερε ειδικότερα, πρώτον, ότι η «ίδρυση Γραφείου σημάτων θέτει ένα εντελώς νέο πρόβλημα για την Κοινότητα όσον αφορά τις γλωσσικές ρυθμίσεις που θα πρέπει να υιοθετηθούν, καθότι το Γραφείο θα είναι ο πρώτος κοινοτικός οργανισμός που θα λαμβάνει διοικητικές αποφάσεις ακολουθώντας μια επίσημη επακριβώς προσδιορισμένη, εξελισσόμενη σε πλείονες φάσεις διαδικασία». Στη συνέχεια, η Επιτροπή αναφερόταν στο «πρόβλημα του αριθμού των αιτήσεων για κατοχύρωση κοινοτικών εμπορικών σημάτων που θα κατατίθενται στο Γραφείο, που εκτιμάται ότι θα ανέρχονται σε 10 000 ετησίως [...]». Επισημαίνεται ότι ο ετήσιος μέσος όρος υπερβαίνει σήμερα τις 40 000.

60. Η Επιτροπή τόνισε ότι ήταν κρίσιμο για την επιτυχία του ευρωπαϊκού σήματος να βρεθεί μια διαδικασία που θα ήταν φθηνότερη από τις επτά υφιστάμενες εθνικές διαδικασίες καταχωρίσεως. Αν είχαν υιοθετηθεί οι συνήθεις γλωσσικές ρυθμίσεις της Κοινότητας, το κόστος μεταφράσεων και διερμηνείας θα ανερχόταν σε 100 εκατομμύρια βελγικών φράγκων (BEF) περίπου· έτσι, για κάθε αίτηση θα απαιτούνταν τουλάχιστον 10 000 BEF [27] για έξοδα μεταφράσεως σε μία κοινότητα με έξι γλώσσες. Επομένως, οι αμοιβές που θα έπρεπε να επιβαρύνουν τους χρήστες θα ήταν τόσο υψηλές ώστε το κοινοτικό σήμα θα έπαυε να είναι ελκυστικό και δεν θα χρησιμοποιούνταν. Επί πλέον, η Επιτροπή επισήμανε ότι, με επτά (από το 1981) και στη συνέχεια με οκτώ και εννέα γλώσσες, το Γραφείο θα διεκπεραιώσει χιλιάδες διαδικασιών εντός των τασσομένων προθεσμιών.

61. Βεβαίως, σήμερα, υπάρχουν 11 επίσημες γλώσσες και στο προσεχές μέλλον θα υπάρχουν πιθανώς 20. Επομένως, οι διατυπωθείσες από την Επιτροπή ανησυχίες αποκτούν ακόμη μεγαλύτερη βαρύτητα.

62. Όπως τελικά διαμορφώθηκε, ο κανονισμός δεν υιοθέτησε τη λύση της μιας γλώσσας: επελέγη ένα πιο περίπλοκο καθεστώς. Ωστόσο, από το επεξηγηματικό υπόμνημα καταδεικνύεται ότι η ανάγκη να διασφαλιστεί ότι το σύστημα του κοινοτικού σήματος θα λειτουργούσε ήταν καθοριστική. Η επίγνωση της ανάγκης αυτής καθόρισε και τη στάση του Συμβουλίου, όπως προκύπτει από τις παρατηρήσεις του ενώπιον του Πρωτοδικείου που συνοψίζονται ανωτέρω [28].

26 — Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τα κοινοτικά εμπορικά σήματα, που υποβλήθηκε από την Επιτροπή στο Συμβούλιο στις 25 Νοεμβρίου 1980, ΕΕ 1980, C 351, σ. 5 (δεν υπάρχει ελληνική μετάφραση).

27 — Στοιχεία του 1980.

28 — Βλ. σκέψη 54.

63. Η σύγκριση στην οποία προβαίνει η αναιρεσείουσα, με κράτη μέλη τα οποία προσπαθούν να αμυνθούν επικαλούμενα οικονομικούς λόγους κατά αιτιάσεων περί παραβιάσεως θεμελιωδών ελευθεριών που καθιερώνει η Συνθήκη, δεν είναι κατά τη γνώμη μου λυσιτελής. Ορθώς το Συμβούλιο, κατά τη θέσπιση του νομικού πλαισίου για την ίδρυση του Γραφείου, συμπεριλαμβανομένου του γλωσσικού καθεστώτος του, ενήργησε με γνώμονα την ανάγκη εγκαθιδρύσεως συστήματος που θα μπορούσε να λειτουργήσει στην πράξη. Η κοινή λογική δείχνει ότι η επιβολή στο Γραφείο της υποχρεώσεως να λειτουργεί σε όλες τις περιπτώσεις σε όλες τις επίσημες γλώσσες θα υπονόμευε σοβαρά την επίτευξη του σκοπού αυτού, κατά μείζονα λόγο ενόψει του ότι ο αριθμός των επισήμων γλωσσών στο μέλλον ασφαλώς θα έβαινε αυξανόμενος [29]. Είναι προφανές ότι οι επιχειρηματικές οργανώσεις — που κατά κανόνα αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία των φορέων τους οποίους αποσκοπούσε να ωφελήσει το κοινοτικό σήμα — υιοθέτησαν την ίδια άποψη [30]. Εάν το Συμβούλιο είχε επιβάλει στο Γραφείο την υποχρεωτική χρήση όλων των κοινοτικών γλωσσών σε όλες τις περιπτώσεις, θα είχε προβεί σε αδικαιολόγητη και δυσανάλογη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό επιλογή.

64. Αλλά και οι συγκρίσεις με το έργο της Επιτροπής στον τομέα των συγχωνεύσεων και των κρατικών ενισχύσεων και με το Κοινοτικό Γραφείο Φυτικών Ποικιλιών, στις οποίες προβαίνει η αναιρεσείουσα, είναι εξίσου αλυσιτελής κατά τη γνώμη μου, αν ληφθεί υπόψη το γεγονός και μόνον ότι υπάρχουν τεράστιες διαφορές στον όγκο εργασίας των εν λόγω οργανισμών: ενώ το Γραφείο δήλωσε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι από την αρχή του 1996 μέχρι το τέλος του Οκτωβρίου 2002 επελήφθη 288 946 αιτήσεων (δηλαδή κατά μέσον όρο πάνω από 40 000 αιτήσεις) και ότι κατά την αυτή περίοδο κινήθηκαν 55 889 διαδικασίες ανακοπής (δηλαδή 8 000 περίπου κατά μέσον όρο ετησίως), το 2001 η Επιτροπή εξέδωσε 340 αποφάσεις επί συγχωνεύσεων και (στη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού) 451 αποφάσεις επί κρατικών ενισχύσεων [31]. Όσον αφορά το Κοινοτικό Γραφείο Φυτικών Ποικιλιών, κατά το έτος 2001 αναγνώρισε 1 518 κοινοτικά δικαιώματα φυτικών ποικιλιών [32] και, όπως αναφέρει το Συμβούλιο στις γραπτές παρατηρήσεις του, σε διάστημα έξι ετών κινήθηκαν μόνον 12 διαδικασίες ανακοπής.

65. Το τελευταίο αυτό μέγεθος αναδεικνύει άλλη μία αδυναμία της προσπάθειας ενισχύσεως του ισχυρισμού περί ελλείψεως νομιμότητας του γλωσσικού καθεστώτος του Γραφείου βάσει συγκρίσεων με άλλους κοινοτικού οργανισμούς. Κατά τη σύστασή του, το Γραφείο ήταν ο μόνος φορέας μεταξύ ομοειδών οργανισμών που κλήθηκε να επιλύσει ένα σημαντικό αριθμό διαφορών μεταξύ ιδιωτών που δεν είχαν κατ' ανάγκη μία κοινή γλώσσα. Στη συνέχεια, η δικαιοδοσία του Πρωτοδικείου επεκτάθηκε ούτως ώστε να καλύπτει τέτοιες διαφορές που υποβάλλονταν ενώπιόν του με τη μορφή προσφυγών κατά αποφάσεων του Γραφείου. Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι, προκειμένου για τέτοιες προσφυγές, δεν εφαρμόζεται το σύνηθες γλωσσικό καθεστώς του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου. Επειδή

29 — Είναι χρήσιμο να επισημανθεί ότι κάθε φορά που προστίθεται μια νέα επίσημη γλώσσα, ο αριθμός των πιθανών ζευγών γλωσσών — που καθορίζει και τη δομή των απαιτουμένων υπηρεσιών μεταφράσεως και διερμηνείας — αυξάνει γεωμετρικώς. Συγκεκριμένα, ενώ υπήρχαν δώδεκα δυνατοί συνδυασμοί για τις τέσσερις αρχικές κοινοτικές γλώσσες, υπάρχουν 110 συνδυασμοί για τις 11 σημερινές γλώσσες και 380 συνδυασμοί για τις 20 γλώσσες που αναμένεται να χρησιμοποιούνται στο μέλλον.

30 — Βλ., παραδείγματος χάριν, E. Armitage, «Το κοινοτικό εμπορικό σήμα — Απολογισμός μετα την ακρόαση των ενδιαφερομένων οργανώσεων», *European Intellectual Property Review*, 1979, σ. 133, και W. Mak «Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του κοινοτικού εμπορικού σήματος από τη σκοπιά της βιομηχανίας και του καταναλωτή», *European Intellectual Property Review*, 1979, σ. 312.

31 — Στοιχεία από τον δικτυακό τόπο της Επιτροπής.

32 — Στοιχεία από την ετήσια έκθεση του Κοινοτικού Γραφείου Φυτικών Ποικιλιών για το έτος 2001.

ακριβώς οι διάδικοι θα είναι ιδιώτες που δεν έχουν κατ' ανάγκη μια κοινή γλώσσα κρίθηκε αναγκαίο να θεσπιστούν ειδικοί κανόνες διέποντες τη χρήση των γλωσσών [33].

66. Τέλος, στο πλαίσιο του ισχυρισμού περί παραβιάσεως της αρχής της αναλογικότητας, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το Συμβούλιο θα μπορούσε να είχε επιτύχει τον ίδιο σκοπό περιορίζοντας λιγότερο την εφαρμογή της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων κι αυτό θα συνέβαινε αν είχε ορίσει μία επίσημη γλώσσα, όπως παραδείγματος χάριν την αγγλική, για το σύνολο των διαδικασιών ενώπιον του Γραφείου. Το επιχείρημα αυτό φαίνεται στρεβλό: είναι δύσκολο να αντιληφθεί κανείς πως η επιλογή μιας μόνο γλώσσας θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι καταλήγει σε λιγότερες διακρίσεις απ' ό,τι η επιλογή πέντε γλωσσών. Ωστόσο, φρονώ ότι δεν είναι αναγκαίο να τοποθετηθώ επί του επιχειρήματος αυτού, καθότι, προβάλλοντάς το, η αναιρεσείουσα εγείρει εξ ολοκλήρου νέο ισχυρισμό τον οποίο δεν προέβαλε ενώπιον του Πρωτοδικείου. Δεδομένου ότι το Δικαστήριο έχει μόνο δικαιοδοσία να ελέγχει τη νομική εκτίμηση του Πρωτοδικείου επί των ενώπιόν του προβληθέντων ισχυρισμών, ο αναιρεσείων δεν δικαιούται να προβάλει στον δεύτερο βαθμό ισχυρισμούς που ανάγονται στην ουσία της υποθέσεως.

Μη τήρηση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως

67. Η Ελληνική Δημοκρατία στην απάντησή της υποστηρίζει ότι είχε προβάλει ενώπιον του Πρωτοδικείου την έλλειψη αιτιολογίας στον κανονισμό για τον περιορισμό στη χρήση των γλωσσών που καθιερώνεται εκεί, αλλά ότι το Πρωτοδικείο δεν ασχολήθηκε με τον εν λόγω ισχυρισμό ούτε έλαβε υπόψη το ζήτημα αυτεπαγγέλτως. Μολονότι στις σκέψεις 62 και 63 της αποφάσεώς του το Πρωτοδικείο φαίνεται να εξέτασε το κατά πόσο εδικαιολογείτο το γλωσσικό καθεστώς που καθιερώνει ο κανονισμός, η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο δεν αξιολόγησε καταλλήλως την αιτιολογία του κανονισμού, αλλά στην πραγματικότητα προσέθεσε ένα λόγο αναπληρώνοντας την πλήρη απουσία αιτιολογίας. Ωστόσο, από τη νομολογία προκύπτει σαφώς ότι το Πρωτοδικείο δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να υποκαθιστά τη δική του αιτιολογία στη θέση της αιτιολογίας του συντάκτη της αμφισβητουμένης πράξεως [34].

68. Η παρέμβαση της Ελληνικής Δημοκρατίας ενώπιον του Πρωτοδικείου περιέχει δύο προτάσεις όσον αφορά την αιτιολογία, σύμφωνα με τις οποίες στον κανονισμό δεν εκτίθεται κανένας λόγος που να δικαιολογεί τη σημαντική απόκλιση από τον κανόνα που μέχρι σήμερα δεν είχε γνωρίσει καμία εξαίρεση, δηλαδή τον κανόνα σύμφωνα με τον οποίο όλες οι γλώσσες είναι ισότιμες. Επομένως, η άποψη της Ελληνικής Δημοκρατίας ότι στον κανονισμό έπρεπε να εκτίθενται οι λόγοι που δικαιολογούν το υιοθετούμενο γλωσσικό καθεστώς βασιζόταν σαφώς στην άποψή της ότι υφίσταται αρχή πρωτογενούς κοινοτικού δικαίου σύμφωνα με την οποία όλες οι γλώσσες είναι ισότιμες. Έτσι νόησε τη θέση της Ελληνικής Δημοκρατίας και το

33 — Βλ. άρθρο 131 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου. Το άρθρο αυτό, όπως και οι λοιπές διατάξεις του Κανονισμού διαδικασίας του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου που ρυθμίζουν τα θέματα γλωσσών, εξακολουθεί να ισχύει δυνάμει του άρθρου 64 του Οργανισμού του Δικαστηρίου μέχρις ότου οι κανόνες που διέπουν το γλωσσικό καθεστώς ενώπιον των δικαστηρίων ενσωματωθούν στον κανονισμό.

34 — Απόφαση της 27ης Ιανουαρίου 2000, C-164/98 P, DIR International Film κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. I-447, σκέψη 38).

Πρωτοδικείο, το οποίο συνόψισε τον σχετικό ισχυρισμό της ως εξής:

«Η παρέκκλιση αυτή έναντι του πρωτογενούς κοινοτικού δικαίου είναι ακόμη σοβαρότερη λόγω του ότι ουδόλως δικαιολογείται στον κανονισμό [35].»

69. Είναι γεγονός ότι το Πρωτοδικείο δεν επανήλθε στο ζήτημα αυτό με την απόφασή του. Ωστόσο, δεδομένου ότι δέχθηκε (ορθώς, κατά τη γνώμη μου) ότι δεν συνέτρεχε περίπτωση παρεκκλίσεως από το πρωτογενές κοινοτικό δίκαιο, δεν υπήρχε ανάγκη να εξετάσει περαιτέρω τον εν λόγω ισχυρισμό.

70. Εν πάση περιπτώσει, είναι νομικώς παγιωμένο ότι δεν είναι αναγκαίο να αιτιολογείται χωριστά κάθε μία διάταξη ενός νομοθετικού μέτρου. Ειδικότερα, το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι, προκειμένου για μέτρο γενικής εφαρμογής όπως ο κανονισμός, η αιτιολογία δεν απαιτείται να διευκρινίζει τα συχνά πολυάριθμα και πολύπλοκα νομικά ή πραγματικά ζητήματα που αποτελούν το αντικείμενο του νομοθετήματος, στον βαθμό που τα στοιχεία αυτά εντάσσονται στο σύνολο του οποίου αποτελούν μέρος. Το προοίμιο μπορεί να περιορίζεται σε περιγραφή της εν γένει καταστάσεως που οδήγησε στη θέσπιση του νομοθετικού μέτρου και των γενικών στόχων η επίτευξη των οποίων επιδιώκεται μ' αυτό. Εφόσον από το θεσπιζόμενο μέτρο προκύπτει ο βασικός επιδιωκόμενος σκοπός, είναι περιττό να απαιτείται ειδική αιτιολογία για κάθε μια από τις τεχνικής φύσεως επιλογές του νομοθετούντος οργάνου [36].

71. Στην παρούσα υπόθεση, το γλωσσικό καθεστώς που υιοθετεί ο κανονισμός αποτελεί το αντικείμενο ενός από τα 143 άρθρα· οι αρχές που εκτίθενται στην προηγούμενη παράγραφο βρίσκουν κατά τη γνώμη μου προφανώς εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση. Οι γενικοί και ουσιώδεις στόχοι του κανονισμού διατυπώνονται με σαφήνεια στις δέκα οκτώ αιτιολογικές σκέψεις του προοιμίου. Θα ήταν αντίθετο με την αρχή της αναλογικότητας να απαιτείται ειδική ρητή αιτιολογία για κάθε ένα από τα άρθρα που ρυθμίζουν ειδικές λεπτομέρειες του κοινοτικού συστήματος σημάτων του οποίου την καθιέρωση επιδιώκει ο κανονισμός.

72. Τέλος, θεωρώ ότι δεν προβλήθηκε κανένα στοιχείο καταδεικνύον ότι το Πρωτοδικείο θέλησε να υποκαταστήσει τη δική του αιτιολογία στη θέση της αιτιολογίας του νομοθετικού οργάνου. Όπως υποστήριξε η Ελληνική Δημοκρατία, το Πρωτοδικείο δεν επελήφθη ρητώς του ισχυρισμού της σχετικά με την απουσία αιτιολογίας στον κανονισμό. Στις σκέψεις 62 και 63 της αποφάσεώς του, τις οποίες επικαλείται η Ελληνική Δημοκρατία, το Πρωτοδικείο ασχολήθηκε με το χωριστό ζήτημα αν η διαφορετική μεταχείριση γλωσσών στις διαδικασίες inter partes συνιστά δικαιολογημένο και σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας μέτρο.

35 — Σκέψη 45 της αποφάσεως.

36 — Βλ. απόφασεις της 13ης Μαρτίου 1968, 5/67, Beus GmbH κατά Hauptzollamt München (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 705)· της 11ης Μαΐου 1983, 244/81, Klöckner-Werke κατά Επιτροπής (Συλλογή 1983, σ. 1451, σκέψη 33)· της 29ης Φεβρουαρίου 1996, C-122/94, Επιτροπή κατά Συμβουλίου (Συλλογή 1996, σ. I-881, σκέψη 29).

Το επικουρικό επιχείρημα

73. Επικουρικώς, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει στο πλαίσιο του δευτέρου λόγου αναιρέσεως ότι, και αν ακόμη το άρθρο 115 στο σύνολό του δεν στερείται νομιμότητας, η δεύτερη περίοδος του άρθρου 115, παράγραφος 4, πάσχει έλλειψη νομιμότητας, καθότι δεν συμβιβάζεται όχι μόνο με την απαγόρευση διακρίσεων, αλλά και με την αρχή που αποτελεί τη βάση του άρθρου 115, παράγραφος 1, και της πρώτης περιόδου του άρθρου 115, παράγραφος 4, δηλαδή την αρχή σύμφωνα με την οποία η γλώσσα της αιτήσεως είναι και η γλώσσα διαδικασίας.

74. Συμφωνώ με το Γραφείο, το Βασίλειο της Ισπανίας, το Συμβούλιο και την Επιτροπή ότι ο εν λόγω ισχυρισμός είναι προφανώς απαράδεκτος, δεδομένου ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν βασίστηκε στη δεύτερη περίοδο του άρθρου 115, παράγραφος 4. Περαιτέρω, η αναιρεσείουσα δεν υπέστη καμία ζημία συνεπεία της διατάξεως αυτής, δεδομένου ότι το Γραφείο στην πραγματικότητα επικοινωνούσε από την αρχή μαζί της στην ολλανδική γλώσσα. Τέλος, ο ισχυρισμός ότι η δεύτερη περίοδος του άρθρου 115, παράγραφος 4, στερείται νομιμότητας φαίνεται να συνιστά εντελώς νέο ισχυρισμό που δεν προβλήθηκε ενώπιον του Πρωτοδικείου. Κατά συνέπεια, το επικουρικό επιχείρημα της αναιρεσείουσας είναι απαράδεκτο.

Συμπέρασμα

75. Κατόπιν των ανωτέρω, φρονώ ότι το Δικαστήριο πρέπει:

1) Να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως·

2) να καταδικάσει την αναιρεσείουσα στα έξοδα της αναιρετικής διαδικασίας.